

Politik och kommunikation
Erik Thornström
erik.thornstrom@energiforetagen.se

Särskilt yttrande från experten Erik Thornström, Energiföretagen Sverige

Jag anser sammanfattningsvis att:

- Utredningen i huvudsak har välavvägda förslag i avsnitten om laddinfrastruktur för elfordon, energilager och mikroproduktion för förnybar el.
- Utredningen inte har visat att kvotpliktssystem är ett kostnads-och samhällsekonomiskt effektivt och ändamålsenligt styrmedel för att möta effektutmaningarna. Utredningen visar heller inte att ett kvotpliktssystem har additionalitet i förhållande till redan befintliga styrmedel för energieffektivisering och marknadens förmåga att erbjuda energitjänster för effektreduktion. Utredningens alternativa förslag om ett auktionsbaserat system hade varit intressant att utreda mer utförligt då det är avsevärt mindre komplext, mer flexibelt och administrativt mer lätthanterligt för alla berörda aktörer.
- Utredningens förslag om ett utökat energi-ROT-avdrag är alltför oklart utformat, svagt motiverat och att det saknas flera väsentliga delar i förslaget, bland annat om vilka åtgärder som ska vara berättigade till förhöjt avdrag.
- Utredningens förslag om att komplettera reglerna om energideklarationer vad gäller kostnadseffektiva åtgärdsförslag är för outrett och tvärtemot intentionen snarare riskerar öka risken för större olikformighet och minska kvaliteten i utförandet av energideklarationerna.

Förslag om mikroproduktion av förnybar el, energilager respektive laddinfrastruktur

Utredningen föreslår en rad åtgärder och gör ett flertal bedömningar i syfte att underlätta för mikroproduktion av förnybar el, energilager och laddinfrastruktur för elfordon. Jag ställer mig i huvudsak bakom utredningens förslag i dessa delar.

Förslag till kvotpliktssystem alternativt auktionsbaserat system för effektreduktion

Utredningen tar sin utgångspunkt i att effektutmaningarna i elsystemet kommer att växa framöver i takt med en allt högre andel volatil förnybar elproduktion och för att klara de beslutade energipolitiska målsättningarna. Energibranschen bejakar de beslutade energipolitiska målsättningarna och arbetar aktivt tillsammans med sina kunder med att energieffektivisera och minska effektbehovet bland annat genom att erbjuda energitjänster.

Jag delar utredningens problemformulering om att effektfrågan är den överskuggande utmaningen för den svenska elsystemets utveckling framöver. En ökad elektrifiering av

transport- och industrisektorerna innebär också ett ökat elbehov. Redan i dag är dock prognoserna för de kommande åren att vi kommer ha en ansträngd effektbalans vintertid som innebär ett behov av en rad åtgärder för att säkra leveranssäkerheten. Men utredningen har inte visat att kvotpliktssystem är ett kostnads- och samhällsekonomiskt effektivt och ändamålsenligt styrmedel för att möta effektutmaningarna.

Utredningen föreslår som alternativ till ett kvotpliktssystem ett auktionsbaserat system. Utredningen är dock otydlig i varför detta förslag läggs fram som ett andrahandsalternativ. Enligt min mening hade detta alternativa förslag varit intressant att utreda mer utförligt då det är avsevärt mindre komplext, mer flexibelt och administrativt mer lätthanterligt för alla berörda aktörer.

Utredningsdirektiven understryker att förslag till nya styrmedel ska vara samhällsekonomiskt motiverade. Enligt min mening är den samhällsekonomiska konsekvensanalysen mycket bristfällig eftersom närmare kvantifieringar av kostnaderna för berörda aktörer saknas, detta gäller såväl för staten som för berörda företag som till exempel elleverantörer. Exempelvis saknas en närmare uppskattning av vilka kostnader som uppstår för elleverantörer som föreslås vara kvotpliktiga och därmed åläggs en rad administrativa uppgifter enligt utredningens lagförslag.

Utredningen visar heller inte att ett kvotpliktssystem har additionalitet i förhållande till redan befintliga styrmedel för energieffektivisering och marknadens förmåga att erbjuda energitjänster för effektreduktion. Ett kvotpliktssystem är ett tvingande styrmedel som slår generell och innebär ett ingrepp i marknadens funktionssätt och som tvärtom intentionerna kan försvåra för marknadens aktörer att själva utveckla åtgärder för minskad effektbelastning och ökad efterfrågeflexibilitet. Lönsamheten i effektreduktionsåtgärder bygger också på att det tillåts uppstå prisvariationer på elmarknaden som kan styra om elförbrukning från höglast- till låglastperioder. Ingrepp med tvingande styrmedel riskerar tvärtom hämma förutsättningarna för en marknadsdriven utveckling av energitjänstemarknaden.

Jag anser att ett tvingande styrmedel av detta slag måste motiveras utförligt. Det refereras i utredningen till att en rad länder har likartade kvotpliktssystem som används som utgångspunkt för utformningen av utredningens förslag. Utredningen har dock valt att inte i någon större utsträckning ta fasta på vårt grannland Danmarks erfarenheter av sitt kvotpliktssystem för energieffektivisering som planeras avvecklas. Detta görs framför allt mot bakgrund av den starka kritik som den danska Rigsrevisionen kom med för ungefär ett år sedan. Danska Rigsrevisionen konstaterade bland annat att det saknas samhällsekonomiska motiv för att hushållen ska omfattas av ett kvotpliktssystem, att myndigheterna haft en bristande uppföljning av systemet, till exempel när det gäller åtgärdernas kostnadseffektivitet, att kontrollen av att rapporterade energieffektiviseringsåtgärder faktiskt genomförts brustit samt att det förekommit omfattande fusk. Det hade varit önskvärt om utredningen tydligare hade beaktat dessa erfarenheter i ställningstagandet om och den föreslagna utformningen av ett svenskt kvotpliktssystem.

Utredningen har inte hunnit utreda flera centrala designparameter för ett kvotpliktssystem. En sådan är vilka åtgärder som i praktiken kommer vara berättigade för att uppfylla kvotplikt, hur de närmare kriterierna för sådana åtgärder ska se ut och hur "listan" med åtgärder är tänkt att uppdateras. För att kunna analysera effekterna och additionaliteten av ett kvotpliktssystem är det enligt min mening avgörande att detta först har utretts.

Utredningens konsekvensanalys brister i flera delar då den saknar mer preciserade uppskattningar av kostnader för olika aktörer utifrån svenska förhållanden. Myndighetskostnaderna är enligt min mening alltför lågt beräknade och många kostnader för att införa ett kvotpliktssystem har inte tagits upp gällande införande av ett nytt styrmedel, nödvändiga it- och administrativa system med mera. Det saknas även en närmare redogörelse för konsekvenserna för elkunderna och fördelningspolitiska konsekvenser. Systemet skulle även gynna dem som hittills inte vidtagit energieffektiviseringsåtgärder och missgynna dem som redan energieffektiviserat sina fastigheter. Jag menar att utredningen generellt tydligare borde haft ett perspektiv på vad de mindre aktörerna faktiskt efterfrågar, även om kvotpliktssystemet omfattar fler aktörer.

Utredningen saknar en redogörelse för det omfattande förberedelsearbete som skulle krävas för att införa detta slag av styrmedel. Jag anser att det är orealistiskt att införa ett så pass komplext och avancerat styrmedel redan till 2020. Utifrån ovanstående huvudsakliga skäl avstyrker jag utredningens förslag till att införa ett kvotpliktssystem.

Förslag om utökat energi-ROT-avdrag

I dag finns ett generellt utformat ROT-avdrag som även omfattar energibesparande åtgärder. Jag anser att utredningens förslag om ett utökat energi-ROT-avdrag är alltför oklart utformat, svagt motiverat och att det saknas flera väsentliga delar i förslaget, bl.a. om vilka åtgärder som är tänkta att vara berättigade till förhöjt avdrag. Förutsättningarna för det administrativa förfarandet med till exempel digitala listor och hur en effektiv tillsyn av utförda åtgärder ska kunna bedrivas av Skatteverket är också otillräckligt utredda. Vidare saknas utformning av lagförslag. Jag anser att motiveringarna är svaga till varför denna utredning gör en annan bedömning än Energisparlådeutredningen som avfärdade denna åtgärd i sitt betänkande SOU 2017:99.

Utredningen föreslår även finansiering med höjd energiskatt på el med 0,5 öre/kWh. Detta trots att energiskatten på el redan höjts kraftigt det senaste året och ytterligare en höjning på 1,2 öre per kWh är beslutad som träder i kraft den 1 januari 2019. Av ovanstående skäl avstyrker jag utredningens förslag om utökat energi-ROT-avdrag. Jag menar också att redan det befintliga ROT-avdraget bör ge tillräckliga incitament att vidta energieffektiviseringsåtgärder hos småhusägare.

Förslag om kompletterande regler för energideklarationer för byggnader

Utredningen föreslår att regelverket kring energideklarationer för byggnader kompletteras så att en större tydlighet uppnås om vad som avses med kostnadseffektiva åtgärder. Jag menar att även detta förslag är för outrett och tvärtemot intentionen snarare riskerar öka risken för större olikformighet och minska kvaliteten i utförandet av energideklarationerna. Att till exempel låta energiexperterna utgå från prognoser om framtida energipriser blir till sin natur spekulativt. Energideklarationssystemet hade förtjänat en fördjupad utredning om möjliga förbättringsförslag för att öka kvaliteten och förtroendet för systemet. Att energideklarationerna i dag utgår från den köpta levererade energin och inte byggnadens faktiskt använda energi - det faktiska energibehovet – minskar tyvärr värdet av energideklarationerna i dag. Ett viktigt perspektiv i en fördjupad utredning är också kund- och fastighetsägarperspektivet där ytterligare regler måste vägas mot de kostnader som uppstår för dem som ska betala för energideklarationerna.